

150 let Slovenskega zdravniškega društva (1861-2011) in 80 let Zdravniškega vestnika (1929-2009)

Zvonka Zupanič Slavec
(foto: Mateja Jordovič Potočnik)

Uvodnik namenjamo imenovani ma ustanovama, ki sta pomembni za slovenske zdravnike. Slovensko zdravniško društvo je osrednja stanovska organizacija, Zdravniški vestnik pa njegovo osrednje strokovno glasilo. Ob jubileju se kratko ozrimo na njune korenine.

Organizirano druženje zdravnikov na Kranjskem se je začelo v Ljubljani z ustanovitvijo Zdravniškega bralnega društva 28. 10. 1861.¹ Društvo sodi med najstarejša slovenska civilna, prostovoljna in strokovna združenja, hkrati pa je bilo tretje zdravniško društvo v habsburški monarhiji. V letu dni je preraslo ljubljanski okvir, se razširilo na Kranjsko in se preimenovalo v Društvo zdravnikov na Kranjskem. Nastalo je iz potrebe po širjenju strokovnosti, urejanju stanovskih in socialnih vprašanj zdravništva ter želje po sodelovanju med zdravniki. Društvo je bilo srednjeevropsko naravnano in je sprva poslovalo v nemškem jeziku, ob prelomu 19. v 20. stoletje pa je začelo uporabljati slovenščino. Člani so od leta 1893 objavljali slovenske prispevke v hrvaškem glasilu *Liječnički vijesnik* (ustanovljen 1877), ki je leta 1909 na pobudo prim. Franca Derganca (1877–1939) postalo tudi uradno glasilo slovenskega društva.² Sodelovanje je bilo kolegialno in plodno: v dvajsetih letih je bilo objavljenih okoli 150 slovenskih prispevkov, nekatere številke pa so bile v celoti slovenske.

Društvo je delovalo tudi strokovno: oblast je opozarjalo na higienske razmere, spodbujalo cepljenje, z mestnim zdravstvenim svetom vplivalo na graditev zdravstvenih in socialnih ustanov ... Leta 1891 je nastala Zdravniška zbornica za Kranjsko, katere namen je bil prevzeti skrb za stanovske in gmotne zadeve zdravništva ter s predpisi urediti odnos med zdravniki, oblastjo in družbo. Ker razmere Zbornici niso bile naklonjene, ta ni zaživela in je bila leta

1903 razpuščena, ukinjena pa leta 1918. Vso zdravniško problematiko je tako reševalo društvo. Po 1. svetovni vojni, 2. novembra 1918, se je društvo preimenovalo v Slovensko zdravniško društvo.³ Zaradi pomanjkanja zdravnikov, predvsem pa zaradi narodnostnega pomena univerze je bilo društvo zelo dejavno pri ustanavljanju medicinske fakultete. Leta 1923 je bila ponovno ustanovljena Zdravniška zbornica za Slovenijo, ki je prevzela stanovsko problematiko, opravljala društvu komplementarne naloge in izdajala lastno glasilo (1924–1940). Leta 1929 je kot strokovna priloga temu glasilu začel izhajati Zdravniški vestnik (ZV), ki je postal osrednje strokovno glasilo zdravniškega društva. Njegov pobudnik in prvi urednik je bil tudi kirurg prim. Franc Derganc.⁴ ZV je v svoj program zapisal osrednji nalogi: boj za popolno medicinsko fakulteto in oblikovanje slovenskega medicinskega besedišča. Kmalu so v ZV objavljali klinični, praktični in fakultetni zdravniki. Izhajal je v Ljubljani, razen v obdobju 1932–38, ko je izhajal na Golniku, in celo med 2. svetovno vojno izdal nekaj števil.

Čas po letu 1945 je prinesel realsocijalistično politično ureditev in številne upravnozdravstvene spremembe. Nova družbena stvarnost s samoupravljanjem (1952) je v zdravstvo uvedla kup sprememb: poddržavljenje zdravstvenih ustanov, prepoved zasebne prakse, odvzem akademskega naziva »dr.« zdravnikom (1963) itd. Leta 1946 je bila ukinjena zdravniška zbornica, Zdravniški vestnik pa so preimenovali v Zdravstveni vestnik. Zdravstvo je dobilo značaj birokratske medicine, zdravništvo je trpelo v primežu ideologije in črpalo iz lastnih etičnih rezerv. Ob tem pa se je medicinska stroka silovito razvijala in specializacije so postale nuja. Društvo je bdelo nad podiplomskim izobraževanjem in strokovnjake povezovala

lo v strokovna združenja. Uvedba splošnega zdravstvenega zavarovanja je vsem državljanom omogočila brezplačno zdravstveno oskrbo, kar pa je pripeljalo do nepremostljivega razkoraka med finančnimi zmožnostmi državne blagajne in pravicami zavarovancev. Med zdravništvom se je pojavljalo odkrito nezadovoljstvo zaradi njihovega socialnega statusa, prišlo je do bega strokovnjakov v tujino in zahtev po temeljitih spremembah. Društvo se je potegovalo za pravice zdravnikov, boljšo ureditev delovnih pogojev in ustrezno vrednotenje njihovega dela. Vse zapisano je med drugim objavljala ZV in zdravniški stan čvrsto povezoval.

Razgibano leto 1968 je društvu prineslo kratko obdobje liberalizacije, vpeljalo zdravniške kongrese, zdravniškemu delu poskušalo vrniti veljavo, zdravnikom pa ugled. Nagrajevati so jih začeli z Gerbčevim in Potrčevim priznanjem za znanstveno in strokovno delo. Četrtoletni napor za vrnitev zdravniškega akademskega naziva so se obrestovali, pa tudi Zdravniškemu vestniku so vrnili prvotno ime. Leta 1992 so ponovno ustanovili Zdravniško zbornico Slovenije, leto pred tem pa je nastal sindikat zdravnikov in zobozdravnikov FIDES.

Sodobnejšo društveno zgodovino poznamo, ozirno pa se še k Zdravniškemu vestniku. Ta je bil vsa leta vodilno strokovno glasilo slovenskega zdravništva. V predinformacijski dobi je opravljal še posebej pomembno poslanstvo, ko je spodbujal objavljane raziskovalnega dela in tako podpiral izobraževalno delo v medicini na do- in podiplomski ravni.

ZV skozi različna obdobja izpolnjuje svoje poslanstvo in se dandanes še posebej trudi za ohranjanje slovenske medicinske besede, prikaz sodobne patologije, še posebej tiste, ki se dotika domačega prostora. Med bralstvo prihaja v tiskani in elektronski obliki. ZV izobražuje, informira, ozavešča in še na druge načine nagovarja slovensko zdravništvo. Njegov uredniški odbor se trudi za objave izvirnih in preglednih znanstvenih in strokovnih prispevkov, novosti v medicini idr. ter deluje stanovsko povezovalno.

Konec leta je čas, da se uredništvo ZV ozira v prihodnost. S skupno željo, da nas naše glasilo strokovno in stanovsko še naprej povezuje, se v prazničnem decembru obračamo na vas z dobrimi željami. Naj bližnja prihodnost vsem prinese več brezskrbnosti, zmožnosti, da v mislih presežemo nelagodnosti vsakdanjika ter ohranjamo lastno pozitivno energijo in dobronamernost do drugih. Naj nam bo v naslednjem letu naklonjeno predvsem zdravje, namenjen kanček sreče in naj se ohranja mir okoli nas.

Literatura

1. Zupanič Slavec Z. Iz rok v roke, iz roda v rod: Slovensko zdravniško društvo in njegovi predsedniki: ob 140-letnici ustanovitve. Ljubljana: Slovensko zdravniško društvo: Znanstveno društvo za zgodovino zdravstvene kulture Slovenije, 2001: 151 strani.
2. Zapisnik izredne seje Društva zdravnikov na Kranjskem, dne 26. 2. 1909 ob 8. uri zvečer v mali dvorani Hotela »Union« v Ljubljani. Liječ Vijesn 1909; 31: 84–6.
3. Černič M. Razhajanja ob desetletnici »Zdravniškega vestnika«. Zdrav Vestn 1929; 11: 24.
4. Logar I. Profili predsednikov Slovenskega zdravniškega društva. Zdrav Vestn 1963; 32: 204.

Slika 1: Uredniški odbor Zdravniškega vestnika, 2010 (Foto: Bor Dobrin)

